MSS No. 19 Subject

Name of MSS KARTIK MAHATMAY

Author Not Available

Period – Folios

Script Sanskrit Source

Missing Folios

A. no. 19

कार्तिक महात्म

(19)

294.1

Sanskrit

(11 lines to a page)

KARTIK MAHATMYA

ॐ नमः परमहंसाय नमो भगवते वासुदेवाय नमो विनायकाय ॐ
नमः कमलदलविपुलनयनाभिरामाय सरस्मागुणनो नमः ॐ अनंतनवि
धृतेनतरक्षव्रजस्यशक्तियइहोन्नसात्र अवदृताहोस्वयमेवगोप्यारामो
दरोवोवतुहृयहृत्सः १ नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं देवीं सरस्व
तीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् २ ऋषयो नैमिषारण्ये कृत्वा नामसहस्रकम
शुश्रुवुः शिवरहस्यं च भूयो देवर्षिमब्रुवन् स्वायंभुवकृतार्थाः स्म वदस्व यहृ
तो वय शुद्धहस्य हरेर्नाम कृतान्यन्मावपंकजात ४ यदानीमीदृशं धर्म
हेरत्यं ततो तावृणाम ब्रवे किंचिदस्माकं हृदा भक्तिर्यथा हरौ ५ श्रीनारद उ
वाच शृण्वंतु मुनयः सर्वे गुह्याद्गुह्यतरं महत् ब्रवे यदभिधास्यामि कृत
सं वलं गुणमुत्यात ६ इदमेव पुराप्रष्टो मया लोकपितामहः हरेराध
नतंत्रमस्यमाह प्रहर्षितः ७ श्रीब्रह्मोवाच धन्योऽसि वत्स यस्त्वं कृत्स

स्याराधनव्रतम् सर्वयज्ञतपोदानफलं श्रीकृष्णभक्तिदं ७ द्वादशेष्वपि ८
मासेषु कार्तिकः कृष्णवल्लभः तस्मिन्नाराधितो विष्णुरल्पेनाप्युपायकैः
८ ददाति स्वं लोकमितीदं निश्चितं मया यदा दामोदरो भक्तवत्सलो
विदितो जनैः ९ तस्यायं तादृशो मासः स्वल्पमप्युरुकार्तिकः का
र्तिके भूमिशायी यो ब्रह्मचारी जितेन्द्रियः १० पलाशपत्रे भुंजानो दामो
दरमर्चयेत् स सर्वपातकं हित्वा वैकुंठे हरिसंनिधे ११ दिव्यकांति
विमानाग्रे रमते स हरेः पुरे मानुषं कर्मभूमौ यः कार्तिकं नयते वृथा
चिंतामणिं करे प्राप्य क्षिप्यते कर्दमोदनि दुर्लभो मानुषो देहो देहिनां
क्षणभंगुरः १४ तत्रापि दुर्लभः कालः कार्तिको हरिवल्लभः दीपे
नापि प्रियते यस्मिन् सोऽपि प्रीयते हरिरीश्वरः १५ यस्मिंश्च प्रबोधाय प्रागतिं दास्यति
वा नमः शृणु विचित्रं प्रवक्ष्यामि रैवतस्यांतरे मनोः १६ रैवतस्य मनो

वंशेराजासीद्द्युम्नीःसुधीः तस्यपुत्रोऽतिसुभगःसुदर्शनइतिश्रुतः १७
विद्याकलासुनिपुणोरूपेणाप्रतिमोभुवि भरभुञ्जेराजधान्यांमहे॰
न्द्रइवनन्दने १८ तस्यामपुत्रोनिवसन्विषयान्बुभुजेबहून् एकदात
स्ततोवीरोविजितारिःसुदर्शनः १९ मृगयारसिकोयन्वीयुवान्यैर्युव
भिःसह वनायुजाश्वमारुह्ययौकैतहलान्वितः २० हरितविचि
त्रवस्त्रवेशभाक्कोमलपत्रविशालविलोचनः तुरगवल्गानवेवलनके
उल्लोविपुलवर्तुलपीनभुजाद्वयः बृहदुरःस्थलाङ्गमरीचिविसिंहस्मित
भावयुताभिरंनग्वत तस्यलोकनहर्म्यजवासनः प्रतिहरम्यय
योषुरयापता २१ राजमार्गेतचतत्रपुष्पलाजाचतेनसा प्रतिह
छ्रेस्याशिशरादोहडैर्विषैःसुयोजितैः २२ सगानवागीरकैर्विलोक्य
मानस्सुभ्रुःसोमयचकितःदस्सुगणांविगाह्यगच्छन् एकाकीसमइन

मृगगृहीतचर्म्मा हरेगात्सोमभवापगांस्ततीरे १४ तस्यास्तीरे वतां रात्रिं
नीत्वा भक्त्या मृगाम्भिषम प्रातरुत्थाय तत्रामी गङ्गुपेत्य च वनस्थलीम् १
तेनैव पुरतः पारे प्रमदारत्रमुत्तमं ऊर्म्मारोहहशो विशाविस्मयाविष्टचे
तनः १६ गौडराजस्य कोप्यासीत्तत्सुता माधुरीगना सखीभिः सहक्रीडं
तीनम्मेदातीरमागता १७ तां चात्र यती प्रभयावनस्थली सा गृह एव नीडे
ऊर्ध्वकेजऊँ इमूले वलोवलेनापि चकें वुकाह्वतां नहन्यया शशाःसु
केदाहामीलत्तीम् १८ करां बुजाताडितकंडुकच्छयापारिसवेलां चन
खेडनहयं सकंपतां टकसुवर्णऊंडलद्विघाकपोलैलाहपुनीश्चविस्मि
ताम् १९ सन्नपुरं तत्पदनीरजद्वयं सप्राहसावालयतीमरालवत् वि
लोकियं चाप्युगवेगमोहितः साचापितं दृष्टवयमे तन २० सन्यान्य
दर्शनोद्भूतरागाविर्विडमानसौ लज्जालोलैस्तैचने स्नानदीमध्यनीव ५

कामा०
२

क्षितौ ३१ ततः सुदर्शनः स्वीयानश्वानस्याप्यसैनिकान् एकएवसुदर्शनः
पारंपारंजगाम ह ३२ तदांतरेलीयमानोलज्जयावाहलोचनो पश्चा
नोमश्वोवाचस्वऊलजनकेतया ३३ सावतंचकमेवीरंऊलविद्यावयो
गुणैः स्वरूपेणरूपेणनारीणांहृदयंगमं गांधर्वेणविवाहेनसंगतौता
वुभावपि ३४ रतिरतिमनुभूयनमदायास्तटतरुशोभिनिवोतमीनिकुं
जे सर्पदिशहमवाप्यराजपुत्रःपरमसुदंमदनालसाचलेभे ३६ अथ्यासौ
भद्रथीराजापुत्रेराज्यपरंपुरे अभिषिच्यजगामस्वतपसेराविषयान्वम
न ३७ मदालसाचसाऽपिदेवीपतिंक्रमेणविविंस्यतेसुदर्शनेशितत्वयेतीहरेण
एयवेमता ३८ बकारोवेसवधामसवर्णामणिसयफतम् नचैतोरूपतोवि
संएजयासासानुरूपा ३९ एकदादीपदानमास्थतीविश्वमंदरी कांति
वीपदिनामहताशाल्दाणानागमनलोत्पपः ४० कुठःसमागतागृहसकोप्या

सुरनानकं ५१ सुदर्शनउवाच मामुनाहत्वकोयंतेदीपदानेमहाग्र
हः पतिर्देवोहिनारीणामितित्वंतेब्रवीषिमी ५२ हसित्वोवाचतद्देवी
मन्त्रकोपशान्तनी ५३ मदालसोवाच राजन्नस्मात्प्रभृतीममहिमा
ह्यभवद्भुतः नतोमेदीपदानस्यकार्त्तिकेपरमग्रहः ५४ गतकोपःप्रि
यांप्राहसस्मितोधर्मवोदिनीम् सुदर्शनउवाच कीदृशोमहिमादृष्ट
स्तन्नमावत्त्वंभामिनि यद्यहंतेप्रियस्तन्निगाद्यमत्येनकिंचन ५५
मदालसोवाच शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिविचित्रंचरितंमम श्रीलिगालव
दीक्षितोहंसंपतनेमहत ५६ ईडकेषुशुभपुण्येनानामुनिनिषेविते
नत्वाहंमूषिकावासंनिर्मोल्याद्यकनाशिनी ५७ वेदव्रतोमुनिःकश्चि
तत्रागत्यचकार्त्तिके दीपंप्रज्वालयामासयावन्मासमशुवादितम ५
शून्यालयेतीतिलज्ज्वालितिर्थंतिकानैवलोभतः मयोद्धृतासीत्सज्ज्योति ९

:

कामा
५

प्रभूतं मे दहत्सुखं ५१ इत्याकर्ण्य नानाशक्तोस्मि भवत्प्रोक्तो जीविता मृता
देवालयेन सिक्ता तातस्य शरणामिस्व समभवत् मया प्रदीपितो दीपो राजेन्द्र ज्वा
लस्यैवत् तस्यैव पुण्यस्य मया ख्टहः प्रभावपद्यास्मि यतस्तदीया महि
ष्यनन्येदृशो सौभगास्मि जातिस्मरत्वं च मम मासं तस्मात् ५२ यदि श्रद्धाप
रोविनयं समुदेव डुकार्तिकं नरः दीपदत्याद्रेरयेन द्रक्षं केन शक्यते ५४
अतो मम ग्रहो राजन्दीपदाने विशेषतः तद्भुत्वा विस्मयाविष्टाह हृष्टरोमा
सदृशोनः कार्तिके नियमोश्वक्रे चक्रायुध समर्चनम् ५५ इति श्रीरथ्यवि
वर्णके नोविधायसत्सुविनय हरिभक्तौ मप्रतीतौ इहहिसकलभोगान
प्यसत्ताज्य देहं कमलनयनलोकं जग्मतुर्देवयानैः ५७ परकृतनुति
बोधान्नम्रजन्मनक्षतिः सा नरपतिप्रियभार्यो च पसेपद्वाराध्या अभवद
वनिपालप्रेयसी ग्रामृषिकनानः किमपरद्वाहितस्तार्थामायदेन्त्कायेमी

हवे ५५ इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखंडे कार्तिकमाहात्म्ये मदालसोपा
ख्याने नाम पंचमोऽध्यायः ५ नमो विभवरूपेव नमः श्रीनारद उवाच
कार्तिकस्य विधिं वद त्वं मुनयो नयवत्तमः यत्कृत्वापि नरः पापैर्मुच्यते
किं विधानतः १ कार्तिकं सकलं मासं प्रातःस्नायी जितेन्द्रियः जपन् ॥
विष्णुभुक्तः नरः सर्वपापैः प्रमुच्यते २ जांबूनदं वा रजतं मणिमुक्ताफला
दिकं दामोदरस्य प्रीत्यर्थं प्रदद्यात्कार्तिके नरः ३ विशेषेण निशाद्या ॥ ५
त्कार्तिके मासि दीपकम् अग्निष्टोमफलं तस्य प्रवदंति मनीषिणः
चतुष्पथेषु रथ्यासु देवतायतनेषु च वृक्षमूलेषु गोष्ठेषु कांतारे गहने
षु च ४ दीपदानेन सर्वत्र महाफलमवाप्नुयात् कुसुमकेशवमुद्दि ॥
श्य दीपं दद्याच्च कार्तिके ६ आकाशस्थं जलस्थं वा सर्वासां ताः प्रियः ॥
त्फल धनधान्यसमृद्धस्तु पुत्रवानीश्वरो गृही ७ लोचनेन वस्त्र भेतस्य

विद्वानपिचजायते दामोदरायनमस्तिलोलयानुल्लयामहः ९ प्रदीपंते
प्रयच्छामिनमोनंतायवेधसे नभोदीपस्यमंत्रेयेतदानसमयेबुधैः ९
पठनीयस्ततोदीपदानस्यफलमश्नुते कार्तिकेतुनरोमासंयःकुर्यादेक
भोजनं शूरश्चवत्कवीर्यश्चकीर्तिमांश्चैमजायते कार्तिकेवर्जयेत्मासे
कार्तिकेवर्जयेन्मधु राजमाषांश्चकूष्मांडवार्तिकानिविशेषितः नि
यमेनविनाविप्राः कार्तिकेयःक्षिपेन्नरः १२ रुसःपराङ्मुखस्तस्ययस्मा
होषास्यवल्लभः सुपराधसहस्राणिपातकानिमहांत्यपि विनाशयहरि
र्देवः पूजितःकार्तिकेशुभे कमलैःकमलाकांतःपूजितःकार्तिकेतुयैः
१४ मुक्तिःकमलानेयांजन्मांतराशतैरपि मालतीजातिकापुष्पैःसुरा
रंप्याविचसायकैः १५ पूजितोमाधवोदद्यात्कार्तिकेवैस्वपदं शतिश
तैः ठोदिहरिःपूजितःकार्तिकेनरः मुनेनामैवगच्छेदोजातनाम्नइतेम्मः

धूपैःपुष्पैःस्वयंचैवमर्चितोहरिरन्वहं यथान्येष्वन्यथाकोटिगुणितैः

कार्तिकेहरिः नलक्ष्मीदललक्षणायामयावत्कंनशक्यते १९ अन्यथैववल्ल

भामाहिशालिग्रामाभिधेहरौ यातिवैतेनहंदासोहरिमाराध्यकर्म

णा १९ एवंजन्मन्यसौलेभेक्रमस्मेयोगगतंमम अस्यापवहिशापेन

माधवोभक्तवत्सलः २० शालिग्रामशिलाभावंप्राप्तश्चिन्मयविग्रहः

२१ ऋषयऊचुः कस्मिन्नरहेभवहंदानलसीभवतोच्युते कथंशापा

द्दैत्याद्दास्यहेकौतूहलंहिनः २२ विचित्रेहकथंविप्रादेवर्षेःश्रोतु

मुत्सकाः कालश्वस्वफलोस्माकंश्रोत्राणिसफलानिनः २३ नारद

उवाच साधुपृष्टंममहितंयतोहरिकथामृतं वक्ष्यामितेममहितंलो

कानांवहितंभवेत् २४ आसीत्कालेधरोरत्यःकल्याणोवारिधेःसु

तः सियोनधांमसमुद्रतत्सप्रभावडवानलं २५ सविजित्याखिलांल्लोका

कोङ्कोकपालान्वशेनयेत रत्नानि नारीरत्नानि यत्र भागोस्य सर्वशः २६ बु
भुजैनेन पसाह्यन्या विषयान्जितेंद्रया हयग्रीवस्य तनयो स्तानवेंद्रस्य सैन्य
गदः २७ उपयेमे समतीं हृंदांरूपेणाप्रतिमां भुवि २८ तया तिसैद्दयं सप्ता
ज्ञवेष्ट्या मनोहरतालापकलाविदग्धया पतिव्रतानां धुरि कीर्तनीय
या गृहीतकेशोवृषेन निर्दिवम् २९ यायां तं सेश्रु ईयाति पापाद्यो
सनतत्परा वजनेन स्वयं कांते सेवने ज्वलितत्परा ३० नारायणः स्व
यं देवा समस्वामी विनिश्चिता दासीशाते श्चविस्वयं चक्रे दासस्य पतिव्रता
३१ एवं निवसतस्तस्य भूत्या ज्ञातो थ रस्यहि कांश्चित्के लासमगमद्द
ष्टा नमयो वनीन्द्रे वसत्सं निधेतत चटुषु देवीमतीसुमा ३२ गत्वा ज्ञा ६
स्यथ रस्या यत्र पतिस्याश्चवर्णयत् योगिनः कस्याविराजन् स्त्रीरत्नावि
धनेसुतम ३३ दिव्य सर्वं गजास्तस्याः कलानां वैभिषोऽशी विरुद्दा।

मयिनास्य त्वत्तो दानयतस्तत्र २४ योगिनस्तु कृतेयोषा विकृताव
स्तोविलल् यदियोगः कृतेभोगोभोगीचेद्योगभुक्कृतः २५ धर्मेध
जस्य दृष्ठोयनद्योषा हियतामिति तत्तु त्वा हृयस्वभोक्तुर्तनेशस्यापय
न्मभुः २६ सगता शिवमानिष्येवाक्यं चेद्भुवाचह हृतोहं देवदैत्य
स्य त्रैलोक्यस्य प्रभोरिदं २७ जालंधरस्य वचनं वदतो मे नु सूयतो
न वेयं सुंदरी भार्या त्वं तु योगरतः २८ यंवरोधलिलिनोजटादि
त्तविभूषितः केयं मनोरमा वाला कोमलांगी समावोचिता २९ महा
राजस्य युज्येन भार्येयं वरवर्णिनी यदि त्वं शठयोयक्रो मानयन्म
हवो हर ५० इयाज्ञा जालंधराये मोक्षोयः स्मा तव नान्यथा त्वं तु दे
विकिमेनवैष्कतावूपेणपीवण ५१ अमंगलेयोगरतः त्यक्त्वा जा
लंधरं भुव ५२ स्मित्या हाहारीति वाक्यमीशो जगद्गुरुः एष समो

का॰
मा॰
१

रितेनतत् विस्मितो दैत्यपतेर्वचो हरो स्मस्यानुरूपं जगानुः स्म किंचिन ५३
शिवाह्वचनः योगभोगो विचार्येनो वाग्भटेनेभवन्धिये: कर्मोपस्थित
मेवात्रभोक्तव्यं कर्मबंधनैः परिच्छिन्नोपिव —दोक्रीडतां मामगारे स्पृहा
यथा न युज्यते तत्र नाशः स्यादीशनिर्मितम् ५५ नक्तंछन्नरितेदैत्येंद्र
पेक्ष्यापतंगवत् मनाशःक्रियते स्वस्यपदस्यं हृस्यचात्मनः ५६ इत्यु
क्तेनेनस्वभोज्ञः प्रत्याहृत्य सभासदां शृण्वतां दैत्यराजेनेतत उक्तं सर्व
मावदत् ५७ तच्छ्रुत्वा दैत्यराट् क्रुद्धः सर्वसैन्या समादिषत् स्वयं चारु
होवद्गां मश्च दिव्यहयं हठं ५८ ययौ याङु महादेवं कैलासं पर्वतोत्तमम्
तं ... सर्वतो रारिद्रिन्नवेष्टा रणेवोपमं ५९ ...यायान महादेवः सैनिकै
वेष्टितः तव ज्वलन्कोपन महलातस्मे दहयतिव दृष्टा व पार्वती नीत्वाग्र
हा महदौत्त्सवित स्ययंच समयानीकेंद्रकामो चनिष्टत तस्महा १

१

येस्तु रणाणे इन्द्राद्या दैत्या विद्रुताः ५१ हतराज्याः समागत्य तस्थुः संग्राम
मूर्धनि शिवस्य संकटे वृद्धा दुर्जयं च रिपुं तथा ५२ स्वयमागत्य गोविं
दः [illegible]मकरोद्विभुः ततो युद्धं प्रववृते देवानाममरैः सह ५३ घोर
मत्र प्रहरणं ऋष्टि चक्र भास्करं मृदंगभेरीजल्लरीवाद्यैर्नैः सूय
तारि श्रुतिवाक्यमेव पिबाणा दूरे नाम शस्त्रास्त्र जितं महाबल दानव
दैत्यसैन्ययोः इन्द्र सक्त वज्र सुयमो त्रिशूलमपि शंकरः प्रहतो दानवानी
के युगातानिर्वीयया ५५ विद्रुतं हन्यमानं च सैन्यं जालंधरः स्वकं
दृष्ट्वा योद्धुं समायातो रथस्थं त्रिदिवेश्वरम् ५६ त्रिभिरिन्द्रं शते स्वान्वि
व्याध दशभिः शिरैः पंकेन सारथिं दैत्यो विव्याध युगपद् मन् विद्रुत
हन्यमानं च सैन्यं जालंधरः स्वकं ५५ दृष्ट्वा योद्धुं समायातो रथस्थं त्रि
दिवेश्वरं रहस्यि युगपद्वाणाः तत ताडु मनोजवान् ५९ अन्यान्यो

का॰
मा॰
८

तयानेतो: गौरे लीदैत्यानिनाशयसमसाधनम् सृज्जोन्नायविधंसातङ्कुङौ
वीर्त्तेनयेष्ठितेण ९ उ इयगावतदैत्याभयमन्यसमादहत तमिन्द्र:पुनराचि
ध्याहजामिंद्रस्पृष्टैत्यराट् ११ जंभेनध्यानविनदनसपपातमहीतले १२
लेद्धस्यामिंद्रसविहायदैत्यराट् देवान्महावीर्यमदोत्कटोन्ययान् प्रचंड
हार्दंड विह्वलाणमायुयंह्निपञ्चमिवेण ॑ ॑रणांगडमेदः १३ विद्राव्यदे
वानपरान्महाजवोमहास्थान्स्वाध्यगणान्समेयह तेहन्यमाना:प्रमथा
गणाभियायत्ता:शरणंशिवमायवाङ्डितम १४ ततेऽशिशूलेपरिष्ट
लाभ्जेंदियुगोनकल्कोपममन्वितोरिपुम् ज्वालावलीभि:प्रदहत्म
मंथवराट्ट्यंनविनिहिहिमपेनदन १५ ततविशूलेसमासाद्यवहोस्रे
ममग्रैरुक जेंगीतु...भद्दमत्वाशीनदकुन ... विघ्नसंहरमा
लोक्यशीत्रूसदन रकारणं चिंतया...भर्दैवःकथंवं...भवेदपि:

८

९ पातिव्रत्यं च वै तस्या रक्षितो नेति पुंगव तस्मात्त्वं क्षत्रनाशेन मृत्युर
मान संशयः ९८ एवं संदिग्ध भगवान्महादेवेन ... वः सद्दर्शनस्व
केन केशव हस्तेदे दानवः ९९ नाभिस्मवं वेस्मवं चैव तेजः समारथे
पतिव्रतानान्या तेजस्ब्रह्मणो ब्रह्मवर्चसा १० संनिधाय्य गतस्त्रयत्र
वृन्दावसेन्द्रे तावदिन्द्रः समाकृष्य हस्तेन तं गतवान् योद्धुकामः समा
यातो जालंधरमध्याद्ध्ययत् ततो जालंधरस्य कौशिवमिद्धमध्याय
यत् न दैत्य गगनः क्रमो दैत्येन्द्र भवनं प्रति जालंधर वपुर्भूत्वा भगवा
न्हरिः क्रियाकृतं १२ दारि गत्वा जगादोच्चैर्व्याकुलां तामसितम् तत् का
न्तमपति व्रतामेव हिता प्राणसमा प्रिया १५ हा हे दर्शनं देहि पद्मा
दालिंगनं मम स्मृतं प्राय योगान्मे शरीरे शीतलं कुरु १५ कृत्वा व
भर्तृगर्हितं तस्यौ निर्गत्य मंदिरात् पप्रास्मिराजस्तदा सीत्वेडा कृत्वा

का॰ मा॰ ५

भुवोपरि ७६ आमयामि स्वके देहं नीराजनमिवाद्भुतं किमाज्ञापयसे॰
स्वामिन्नित्याह मधुरागिरा ७७ पतिमत्वा हरिं हृष्टा तं देवोवाच पतिव्रता
नागुणवानकुशश्चेन्नो मायाजालाय पाहरिः ७८ आलिंगन्प्रिये देहि व॰
रणाविदह दमम ७९ न देवसोढ तेन मज्जनादि प्रसादितास्मा तु समार
नेवहः तुष्टाय वेमायव संगमप्रिथी यथास्ववर्णे लभते ऽविहने ८०
सभोगतेन हरिर्देवः स्वद्रूपं जगृहे द्रुतम चतुर्भुजे शांखचक्र वनमाला॰
विभूषित ८१ मानिशिल्पनया विस्मेलज्जमाना पतिव्रता सोवाचञ
पिताकस्मभन्तेयन शाकिनी ८२ देवोवाच मायाज्ञानवियंधिक॰
त्वामभजंतीयं तन्वे ... लिवाम लापालि व्रतिमहाव्रतम् ८३
नूनं मे ... भर्तारं ज्ञानं ... पतिवनव ... देवंनवेधव्यम
मामवत् ८४ नन्वात ... मे ... जीवजीनन ... अथकिम् ... शुक्ता ५

वचमेजीवितंत्यक्तुमुद्यतास्पृष्टोमकृष्णांघ्रियेचाष्टे: प्रीतःप्रोवाचवचारय
नु ८८ हरिरुवाच वाक्यतेसप्रीतेसंगावयामेवराचर मेमेवह्नुपेन।।
न्वीदंसाविद्लाहिंस्यु ८ प्रियासहैकाममायममवह्नः स्पृलक्षय
त्रियासिमममत्पशितिनवंधपत्यमस्तितं ८८ इतिमांतववचासिनिशामि
हरेःपुनरेवरुष्याथशशापचतम् वजमेवरमाभवानितिमापुनरहहरी
मममवाधुनिताम् ८९ श्रीकृष्णउवाच प्रयच्छतववरंयन्मामशशापःकोप
नेमुधा त्वमपिस्थावराभूत्वाशालिग्रामाभिधेहरौ ९ एत्तासंयोगमाप
देतस्यास्तेवल्लभा ९ इत्यवोचास्मियडकानिशापोपियदिदीयते न।।
तत्कोपःक्षुद्रमेत्वेनाभवद्भगवत्यपि ९२ पतिव्रतपथेएवंश्रीकृष्णस्येयम्
हागते यदावाक्रियायाचक्रतःस्मरतिवसुन्नः ९३ इदंएफकथा।।
मानोसौदैत्यराट्परित्राणार्थम् भ्रामयित्वामहेन्द्रस्यकुंडोवत्तस्यपा।।

का॰
मा॰
१०

नयत् ९३ तद्देवेंद्रोपिकुलिशं दैत्यवक्षस्यपातयत् ह्लादेवमोहमापेन्द्रो॰
येनकुंभस्थलीतले ९४ तद्देवदैत्यसंज्ञाने प्राप्येऽमूर्छितेतदा त्यक्त्वाप॰
ध्यन्महादेवंचक्रहस्तव्यवस्थितम् ९५ तदापातित्रत्यभंगेकालेतस्य
हिदाहणे भुजयार्जेंद्रिदैत्यः पतंगइवपावके ९६ तद्देवकेसमुमो
चनसिन्धुगानका लानलेरोचिहल्वणे जहास्तुनस्यपतन्नारिपोः शि
रःसहेमनेत्राथदेहतेन्द्र इष्ठादेवःशिवंदेवं दिवैः पुष्पैः स्वाकिरन् ९७ ह
तशेषाश्चदैत्याः सभार्याभयविह्वलाः पातालंविविशुर्दीनादिक्षिप्रो
ताः प्रयोरिपुः ९८ इत्यंववज्रभाविष्णाः एवंजन्मनयाधुना प्रीयते एजि
नोत्सवादलेदैत्यवशोनकः १० समेजीभिःसपत्रारिमोलाभिक्ष्या
चिकेस्वः तनस्याः कपीते कापीनोददाति पडूमन्त्याय १ सतसीतिः
कोवेवावाकोपमस्याकतानमः भावहपरेणजातंयन्तद्दर्शयंहृयहा

११

मूत्र २ श्यामाविस्तलीविलेः श्रियागेहेविलोचनः मुहहीतलसी
भातिदत्ताभिर्जलसेवितैः नश्यंतेयमदूताश्च लोकार्थयतिहि ३ तु
लसीपत्रं तुलसीं येपूजयंतिप्रक्षिप्यमानवाः कुर्वंतितेपापविलयंस्फमावर्षि
केतंजलैः ४ परिवार्याचयेतस्याश्वेताऊर्ध्वालयेजनाः शुश्रूषितोहरि
स्तैर्नात्रकार्याविचारणा ललाटेतिलकंयस्यतुलसीमूलमृत्ति
का प्रपिंडःक्षतिनंयास्याद्धताःलनस्पृशंतिहि ६ नावज्ञाजोलुका
यस्याहन्ताआवास्मनीषिभिः यथावरेभुविदृहिवासंदेवस्यवैकेहभो
गविग्रहः ७ सालिग्रामशिलारूपस्थावरेभुविदृश्यते तस्मात्सदेशाः
कमायत्रातुलसीभोगविग्रहा ८ अपरस्थावरंरूपंभुविलोकहिताय
वै दृष्टास्पृष्टास्तदिनाचमहापातकनाशिनी ९ इतिभृगुवरदृष्टोद
नयाहंतुलस्याममफमघनाशियत्वशाकेनेजन्मवासाः नोदितमाति

का॰
मा॰
११

स्तं केनचित्प्रियार्थं हरेस्तु चरितं मनुजलिविज्ञं पापहृतस्तोत्रवक्त्रोः ९ इति श्रीप
द्मपुराणे उत्तरखंडे कार्तिकमाहात्म्ये जालंधरोपाख्याने नाम द्वितीयो
ध्यायः २ श्रीनारद उवाच अतः परं प्रवक्ष्यामि कार्तिकस्यैकदेशतः म
हिमानं शृणुध्वं तं मुनयो गदतो मम १ यत्र कुत्रापि देशे यः कार्तिकः स्नान
दानतः अग्निहोत्रसमफलः पूजामात्रविशेषतः २ कुरुक्षेत्रे कोटिगु
णं गंगायां चापि तत्समः ततोधिकः पुष्करे स्यात् द्वारकायां च भार्गव ३
कृष्णसायुज्यतो मामः पूजास्नानं च कार्तिकः अन्याः — यत्तत्समा नाम
नद्यो मथुरां विना दामोदरत्वं हि हरेस्तत्रैवासीद्यतः किल मथुरायां त
था [illegible] जीवे कुंठ प्रीतिवर्धनः ५ कार्तिके मथुरायां वै परमावधिरिष्यते य
था माघे प्र[illegible]गः स्याद्वैशाखे जाह्नवी यथा कार्तिके मथुरा सेव्या तत्रोत्क
र्षः परंतप मथुरायां नरैरूर्जे स्नात्वा दामोदरोर्चितः कृष्णरूपा हि ते देव ८ ११

यानि च कार्याणि विचारणा ॥ उन्नेमः कार्तिको विप्रा मथुरायां हरेः प्रि
य ८ यत्राहिनः स्वकं रूपं नृणां समाति केशवः भुक्तिमुक्ती हरेर्देया
दर्शनोद्यच सेवनात् ९ भक्तिं न वदन्त्यल्प यत्नोऽवश्यकर्मी हरेः सा
वत्रमाहरे भक्तिं लभ्यते कार्तिके नरैः १० मथुरायां सकृद्देव श्रीदामो
दरपूजनात् मंत्रद्रव्यविहीनं च विधिहीनं च पूजनम् ११ मन्यते कार्ति
के देवो मथुरायां मत्प्रियं यस्य पापस्य कर्जन्तं मरणांतान्हि निःकृति
१२ तच्छुत्यर्थमिदं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं सुनिश्चितं कार्तिके मथुरायां वै ए
जनार्दनं हरेः सुलभा मथुरा लोके प्रत्यब्दं कार्तिकस्तथा तथापि
संसारतीह नरा मूढा भवांबुधौ कियद्ध्नः किं न पाभिर्वाणि तीर्थानि
नद्यानद्यः सरांसि च १३ कार्तिके निवसंत्यत्र मथुरे पुण्यमंडले का
र्तिके जन्मसदने केशवस्य च ये नराः १४ सकृत्याविष्टा श्री कृष्ण सते या

का॰ मा॰
२२

तिथ्यामव्यायं यशोपहासमुद्दिश्य कार्त्तिके हरिपूजया १८ मधुरायां ल
भद्रं किं किंसुनः श्वदयानरैः शुत्रापुत्रादितः पवैरीतिहासो मसाद्भुतः
१९ धूम्रकेशो महापापो पायश्चाल्लेभे परां गतिम् कलिंदपर्वते रम्ये ना
म्नाधीश्वपरं २० तत्र राजापि धर्मात्मा सुबाहुः सोमवंशजः ब्रह्म
ण्यो विष्णुभक्तश्च प्रजापालनतत्परः २१ तस्यात्मजो धूम्रकेशो ज्येष्ठः
सदारूपवान क्रीडन्सबालकैर्दुष्टैर्दुःसंगात्सद्रुमैतिः २२ सूतक्री
डासमो नित्यं तद्व्यसनस्कारायते गूढः पिबति मद्यं च यौवने सोतिदु
र्मदः २३ सोयन्नगरनारीर्विटपृष्ट्य समन्वितः सतकाभिश्च
वेनाम्बवत्तनवपनेनच २४ मृगमांसाशनरतो वायिभजयन्कामु
सोतिना ... फलापलन ... मेगान्मनेन ... वेबहु २५ सकान्वीने
वनस्थानमृग ... मायः ... गतेमन ... या २६ ... विलो ... कीडाकवे

२२

नातेन [illegible] तः अस्तोराजा [illegible] नं प्र [illegible] तस्य [illegible] सक्ष्यप्या
हतोयः [illegible] राज गेहिनी नष्टिम [illegible] स्तनस्यन्नुपदर्शनमोहि-
ता २० हतः कामुकेन मा स्पर्शयेतीपुनः पुनः २१ इत्येवमाकर्ण्य स
कलं सोचनेनाकर्णनदा स्यामवफा महाविटः शृधीकृतात्मा तुष्टोथ नपा
तकं प्रविश्य तां वद्दत मालिलिंगा ह ततज्ज्ञात्वा नृपतिस्तस्य कर्मवा-
कं तु दारुणं चिंतयामास च मोत्मा किंचकार्यं ममयाधुना पुत्रो
राज्यधरो ज्येष्ठः प्रियः प्राणाधिको मम महापातकवान् जातः किं
न हन्मि प्रजा मि किम् २२ नश्य महापातकेनोयस्मिन्देशे वसति
हि दर्शनस्पर्शनालापैः प्रजा तत्समतां व्रियात २३ ततः सर्वे जने
न्य राजा च [illegible] भाकृतः लिप्तेन पातकेनोरस्तीत्वेनेरकदाचिदपि
२४ राज्यभंगो देशभंगः प्रजापीडा च नित्यशः मारीरोगस्तु [illegible]

को॰
मा॰
२२

तस्मिन्देशे प्रवर्त्तते ३५ ब्रह्महा हेमहारी च सुरापो गुरुतल्पगः एते महा
पातकैर्न्नरास्ते संसर्गी च पंचमः ३६ दर्शने पतितस्यापि पशुपालस्य यज
रेहणः स्पर्शसैचलः स्नात्वा वजनात्स्नात्वा च शंकितः संभाषणे पूहा
मांभ्यां नरः शुद्धिमवाप्नुयात् भोजने शयने याने सहवासेन नित्य
शः ३७ नरस्तत्समतां प्राप्य नियात्यातिदारुणान् नारी लोहीन या
त्वि लिंगने शयप्रायनेन या ३८ त्रुटिवर्णो विनिर्दिष्टः प्रायश्चित्त
मनीषिभिः प्रायश्चित्तमकृत्वा यो म्रियते पुरुषाधमः नानातिर्य
ग्योनीन्नानारोगान्वाप्नुयात् पुनश्च नरकान्भुक्त्वा पुनारोगी
[illegible]ने ४० पापस्य सत्जन्मांत फलं भुक्तो हि संशयः नवैविप्रस्य संवा
[illegible] शुके च समन्तः ४१ नवहूणापि नपुंसा[illegible]यान्मिसुदारुणा इ
ति सांचि[illegible]सोशोकमोहव संगतः ४२ देयता[illegible]मासमस्तरा २२

इथ्यं नचावृ[illegible]नि निःस्पृ[illegible]कोऽभूत्स्वसमानात्स्वे[illegible]न्द्रवानलजः ४४ त
नैर्विशश्चोऽमलो निर्जने फलमूलभुक् इत्येककर्मणो नित्यं पश्चि॰
का[illegible]ति लेकटति ४५ ततोपि राज भीत्या सो[illegible]ह्यो गहने वनम् शु
[illegible]नः समुपायातो देवाह्नेदावने शुभम ४६ तत्रावासी हिवाभीतो रा
[illegible]म ब पुरीयये वैष्णवेऽहप्रसंपन्नो दृष्ट्वा तस्याव्यमज्जत ४७ वो
येण्ययन भानायत स्यद्दशाऽगृहीवभत हिवाह्वेदावनयाति राज
[illegible]स्य रलोवितः ४८ सिंदेशोद्भवो विप्रो नाम्ना सत्यव्रतः सुधीः
विरक्त इन्द्रियार्थेभ्यस्त्यक्त्वा पुत्रगृहादिकं ४९ ह्वेदावनोस्थित कस्म
मासाथदिवानिशि निःस्वः सत्यव्रतो विप्रो निर्जने व्यग्रमानसः ५०
कार्तिके एजयामास श्रीत्यादामोदरं द्विजः तृतीये त्रिसकृदेके मूले
वाथि फलतथा एजयित्वाहरिस्तौति श्रीत्यादामोदरामेयम ५१

का॰
मा॰
२५

सत्यव्रतउवाच नमामीश्वरंसच्चिदानंदरूपंलसत्कुंडलभ्राजमानम् य
शोदाभियोलूखलाद्धावमानंपरामृष्टमत्यंततोद्रुत्यगोप्या ५२ रुदंतं
मुहुर्नेत्रयुग्मंमृजंतंकराम्भोजयुग्मेनसातंकनेत्रम् मुहुःश्वासकं
पत्रिरेखांककंठस्थितग्रैवदामोदरंभक्तिबद्धं ५३ इतीदृक्स्वली
लाभिरानंदकुंडेस्वघोषंनिमज्जंतमाख्यापयंतं तदीयेशितज्ञेषुभ
क्तैर्जितत्वंपुनःप्रेमतस्तंशतावृत्तिवंदे ५४ वरंदेवमोक्षंनमो
क्षावधिंवानचान्यंवृणेहंवरेशादपीह इदंतेवपुर्नाथगोपालबा
लंसदामेमनस्याविरास्तांकिमन्यैः ५५ इदंतेमुखांभोजमत्य
न्तनीलैर्वृतंकुंतलैःस्निग्धवक्त्रैश्चगोप्या मुहुश्चुम्बितंबिंबरक्ताधरं
मेमनस्याविरास्तामलंलक्षलाभैः ५६ नमोदेवदामोदरानंतवि॰
ष्णोप्रसीदप्रभोदुःखजालाब्धिमग्नम् कृपादृष्टिवृष्ट्यातिदीनंबता

२५

कुर्वन्तेमेविश्वासमन्मथाप्यवहृश्यः ५७ ज्येष्ठात्मजोऽयमपवेशाह ।
उः किंवक्ष्याम्यविनीतभक्तिभाजोऽहंनोव नयाश्रीमन्भक्तिस्वकोयां
[illegible]नमेतेगृहेमेशिशिरामोस्येह नमस्तेऽद्राक्षेस्फुरद्दीप्तिपात्रे
नमोऽनंतलीलायदेवायतुभ्यम् ५८ नारदउवाच सत्यव्रतद्विजः
लोचनक्षोदारामोदरोहरिः विष्णुलीलावमत्कारोहृदयेश्ववकेशभात
५९ श्रुत्वेतिलूनरवोविहृलोविललापह इत्थंस्ततोपाश्चमानःपु ।
नःपूजांकरोतिवः ६० तदैवततन्नतःमाध्यधर्मकेशाकृपाल्मजःली
नोऽहदर्शनमसजोतत्कर्तव्यंचकौतुकात् ६१ राजावागात्यव्रूपायेहा
स्यप्रीतिरसप्रदः उवाचतस्यहस्तान्तेमविमलसुदीप्तितम् ६२ तथे
वपूजामकरोत्कृत्वाचप्रतिमांस्वयं तथैवशक्राद्यामातिमहासोऽद्भुत
मानसः ६३ पववहुविधैहास्यक्षत्वाविपरस्यवेपुण्यायारस्मेराचैतदा ।

का॰ मा॰ १५

ज्ञानहेतोराज्ञोऽधिकारिभिः नस्थापयाम्यहंचित्ते हनस्यैः स्वयमालये ।
नोनोहेतेक्षदातवेदद्दशापितृराटस्वयं १५ ज्ञानान्तस्यचतन्वमका
तिकेक्ररिपजन मूषकायायोपरीहासव्याजेनाविलयमेटक उत्पय
ज्ञानानानन्तृणं स्याति ध्यानस्वाकरोत पुच्छाद्दिनातंमेएत्यस्वह
तोत्वानगर्हेत १६ यमउवाच मोहतोहृष्टविहान्नापिमनुष्यानुष्या
सन्नातिगान यतोनिवारितोः कायान्मजूसलिंहेमजर्वत १८ कतिः
धामात्विनायहस्ताज्योविस्मयपराय्यणः नाहंनस्यपमधंद्देशएयदेडवि
वीर्यवः १९ नमोनमः सुसौम्याय भक्तवात्सल्यशोभिने यस्यनः
गुरुत्वायमहानन्दात्तेहरिः २० नचैवगुरुकाश्रुनरैर्विविस्मितेपथः
ध्रुवोऽप्याहकेतिमान्यप्रकेशो श्रीहनश्रोधर्मराजोमहात्मासर्वेषु
हृतेषुसमाश्रयात्मा २१ ध्रुवोऽकहंसप्रकेशस्तत्वतः सममहत्त्वकोमे अ

१५

कोमागतस्याग्रिकमदंडस्यपर्ययैः ११ हृदस्यापिलथैवोजेहक
लश्चोपकृबत्लः वैकेवसामायथोप्यस्य.गवशोसन् १२ मयकाव
यनंपकृतमयुत्येनकराव्रत १३ धर्मकेशउवाच सर्वमेजन्मपापे
नयत्नेसेवगतेप्रभोः कथमद्वतामेत्यजतोवेऊरयोगयता १४ म
हदाश्चर्यमुइतंमहान्देनुग्रहःकृतः कस्यपुण्यस्यमाहात्म्यात्पापो
हयामिमद्वतम् १५ यमउवाच हृष्याविन्नोसिमहेतेःप्रीतमेह
समासतः धर्मवेद्योविस्तरस्यनास्यतोराजपुत्रक १६ इतिश्री
पद्मपुराणेउत्तरखंडेकार्तिकमाहात्म्येनवतीयोध्यायः धर्मराजः
नमस्कृत्यारविंद्वातंनारायणमनामयम् धर्मंतेकथयिष्यामिप्र
सकेशाखुप्रणषत १ वेदप्रणोदितोधर्मोह्यधर्मस्तद्विपर्ययः सदा
चारात्सविज्ञेयोदेशकालविभागतः २ वेदविश्वासिनस्सतःकेक १

णाः समदर्शिनाः विरक्ता इंद्रियार्थेभ्यः ह्रस्वमेवानुरागिणः ३ भूतेषु
सेन मात्मानं वासुदेवमुपासते सदाचारस्य तद्वाक्यं धर्मस्यापि निया
मकम ५ प्रवृत्तिधर्मो द्विविधः प्रवृत्तोथ निवृत्तकः अत्रानुरागिणः
पुंसः प्रवृत्तोयमुदीर्यते ५ अथानर्थे हृष्टाः स्वमाभक्तस्य वर्तताहरो नि
निवृत्तः प्रोच्यते सद्भिरधिकारी विनावस्थया ६ एकपूर्वाक्रियमोक्षफले
च्छानिच्छया पुंजः भिन्नो भवति सर्वत्र वेलक्षण्यमिदं परम् दयासर्वे
षु भूतेषु परमाथ मे भूमिका तस्या तस्या च योग्यमः सप्रथमः परमः स्म
तः वशेन तन्त्रकं यान्ति सर्वभूतदयापरः वापीकूपतडागादिप्रपाः
लोकदुर्मर्जिनं यां स्विविश्रमहेतवे प्रवृत्तेमित्यभिधीयते अग्निहोत्रा
दिकं कर्म गृहस्थानां फलाकांक्षिभिः क्रियते यदि तत्त्वेष्टमतः परस्व
गेहदर्श निःकामः शुद्धविज्ञो निष्ठानमायतनं महति दुर्भिदे तेषु सदा वे २६

अवान्तरफलान्दूरे तु च अनायस्त्वा समर्थस्य नाम्ना नं एवं व तन्मतम्
अस्मिन्नोतिधिहेयः प्रातःवैगनरो भवेत् अधीवासम्स्यापनीः
ये सोपवासेन महाफलं यस्मात् गृहान्नम्भग्राशायानितन्त्वहकतं
ते गृहस्थस्य परोपमेयाति अन्यायवर्तिनः आद्यानि नित्यानि नैमि
त्तिकानि काम्यानि सर्वाणि गृहाश्रमस्य राजादिभोगैश्च विधायप्र
ष्यकृत्यानि मनुष्यायनयन्ति मोक्षम् एकादशीव्रतमाम्ययेके प्र
सगर्जित किं दानैः किं तपस्तीर्थैर्विधिना सर्वं दत्तम् दशम्याम्
कुमंकृत्वा वताहे नियतेन्द्रियः कामहिंसाविहीनश्च कृत्वा
दिनान्ते प्रात्रौ जागरणं एजाचत यामेषु भक्तितः प्रातर्विप्रावशे
षान्ने भुञ्जीत विधिः स्मृतः वेदं दशम्याः सम्पूज्य द्वादशी पारणा वि
धौ न लंघयेद्ध मध्यमे सर्वधर्मे शिरोमणिम् अग्रयान्यन्न श्रुणुयज्ञो

कौ॰ मा॰ १९

यं श्रीपाददेव नृपात्मज येन धर्मेण गोविंदभक्ति र्ज्ञायेन वेदनुत्तं स-
र्वेषवरमा धर्मः श्रमण वततो न्यथा श्रवणकीर्तनपूजा सर्वकामा-
प्यणस्मृतिः परिचर्यानमस्कारः श्रमस्वात्मार्पणं हरौ इत्येवं नव-
धाभक्तिः कस्मेतस्मीन येकृता करणीयं किम न्यापि परंतिः संश-
येत्विदं अनुभूतं तवैव वाच महापापफजावन परिहासापदेशेन कृ-
ल पूजा फलं त्विदं नाममात्रेण शृण्वंति महापातकिनो जनाः न संस्मृ-
वै कैर्नाथ सा पूजा विभवतुस्ततः यद्वारनरकाहे सा वैकुंठनयने
महत स्वर्गस्थाः किल गायेति मायादेवानरान्मानि यन्मानरा भार-
तखंडवासि नो येप्राग्शरीरे हरिभक्तिसाधने त्वरणं नराः कस्य गुणान्तु
राजन् तत्कारण कंहरि श्यकतत्वकाः तत्र भयंयानि पदं पदं हरेः कृ
माकर्मभूमिं पदं सावि चमम यथाशक्तिकिंचित्तनयद्दुःसंभवंतत्पा

२६०

अयं वा मिकिते हूं नरः तेनाप्तं नेष्टं न मृध्र समं मोक्षतां भजामोरः
रियाद् दूजनं मेधां च जमेयात्क्लिश्यते तत्र यात्रास्तं च मनसा च हरेः स
दा चैव मातुर्गृहेहः समुपार्जितेन यत्स्वल्पं च पुण्यं गुरुतां समुपैति
यस्माद्धि मानवजन्म भारते प्राप्य मानवः देवप्रार्थ्यं हरिं नैव भजे
त् मोहत्सुखा न तत्र न चापि कार्तिके प्राप्य न स्नाति मेधरा पुरी स
लोकानाति प्रियं युगदेशकालविभागतः तस्मान्नृपात्मजः श्रे
यः परं किंचिन्न विद्यते कार्तिके मथुरायां वै श्रीदामोदरपूजनात्
नवाद्यमेवाय कार्यं चित्तमिदं हरेः राजादिकं च विहृत्वा सर्वे स्वचे।
ष्टयच्छन्ति परं सेवकं कल्पयान्त्यतां मया तत्प्रभार्यया श्रेयसे सर्वः
श्रीमानं नमस्कृत्य नमीश्वरः ऋद्ध्यात्म भूरिकृतेशरितछचमन्या
ते श्रेमणकृतं तच्छापिमेरुवर्द्धितैर्मरुः सात्मा रामो हरभक्तश्च

कृतेविंदेत्तणात्तल्लवु अतः श्रेमैणोव यद्यस्मात्संभवं पूजनं हरेः नि॰
शंकस्तनथाऊर्यान्नेत्समादेनविज्ञना पूजाचविहिमातस्पप्रति
मायाकृपात्मज शैलीदारुमयी लौहीलेप्यालेह्याचसैकता म
णिमयी मणिमयी प्रतिमाष्टाविधास्मृता सालिग्रामशिला॰
याचमानात श्रीकृकस्पूजनं नित्यं संनिहितस्तत्र सालिग्रामेऽत्र
गद्गुरुः अनेकयज्ञावभृथस्नातो वैसीहितोनरः सालिग्रामशि॰
लानायेयोभिषेकसमाचरेत सालिग्रामशिलानोयविडमाच
ये॰ः पिबेत सर्वपापैः प्रमुच्यते भुक्तिमार्गंकृतोद्यमः द्वारका॰
वक्रोसेषु के सालिग्रामशिलाजलं शंखेकृत्वाच नित्त्विमस्त्वा
नंयो॰स्नु भागभूजे ब्रह्मसोहत्त्यसंपुक्तं ब्रह्महत्याविनाशनं सा॰
लिग्रामशिलायां तु य॰ः पूजितो हरिः सभोथ्यते पापानि॰

पृष्ठयेपृष्ठेरोमशेन कार्त्तिकेयश्चक्रयाच मातृरूपं दृश्यंते शैः शालि
ग्रामशिलायां वेधितं सहितशंपरस्तिनः लः मधुसूदन यो लितस्त
स्य चक्रं पदम वज्रकोणे ह्रस्वा रेखा वृद्धीकृता चयत्र च शालिग्राम
शिलायां सा विसुपुंजर संज्ञिता चक्राकारेण पंक्तिः सा यत्र रेखा
मयो भवेत मधुसूदन इत्येव प्रोक्तः प्रजाफलप्रदः उपर्यस्य च
दोहेनोत्तिरीघेमुखाविलं मध्ये च रेखा वालका सजुरामारः स्मृतः
यस्य दीर्घं मुखं विस्तं चक्राविले लक्षणयुतः रेखा चक्रे शराकारान
सिहोमतो नृसिंहः वराहाकृतिराम मः चक्रे रेखा स्वलक्षतः वराह
इति सप्रोक्तो वामनो वरदायमः नागवत ऊर्ध्वलोभूतो रेखा पंक्तिः
समापका यद्वाकारोत्र दगोचहेमध्ये वापरे चक्रे गरुडः सनीव
नेयश्चतश्चक्रो जनार्दनः हयग्रीवाय यथालेव रेखाकाया शिला

को॰ मा॰ २९

भवेत् व्रतस्थश्चकः सम्मदायेवनमालोकितो ऽरः लक्ष्मीनारायणः श्री
मान्भुक्तिमुक्तिफलप्रदः गंडकीसरितां पुण्या चास्ति तीर्थं च सश्रीह
सालिग्रामाभिधं तीर्थं लब्धं तेषां समुद्भवः धमकेशउवाच लोकपालेच
धर्मात्मन् धर्मराज महाप्रभो संशयं छिंधि मे देव सर्वज्ञोसि हरिर्यथा
गंगायाः सर्वतो ऽन्यास्य स्नानमो ऽसर्वगोहरिः गंडक्यामेव संजातम
त्कारणं सुव्रता यमउवाच आसीदतीतकल्पे वै मुनिर्वेदशिरा म
महान् गंगातीरे तपस्तीव्रं कुर्वन्स्थितः महावाद् तदाश्रमे महापु
ण्ये रम्ये नानाद्रुमाकुले सर्वर्तुफलपुष्पैश्च निर्वैरप्राणिसंकुले
एजार्थे स्नानवादी च समाभिः समलंकृता तत्र पावीतचितेन महे
णात्मवात्मज श्रेषितामेऽवाक कां चिंत देवकन्या मनोरमा सातत्र
कात्यायनप्रपत्नी तामिसंगमें सम्प्राप्तितप्रसन्ना दैत्यमसतं अक्कीक्षत २९

पद्मुवायाविकीः बालाव कार्मैवेन मच्छीः हासोल्लसितांचिलं
खेनर मम पाय्यवल्हिलावती मुख दलंबात्हासिगोवयोलम ः
स्वयणि ॐ सन नख्हमम पमा सवेदृम थांस्वतपीतरायदृश्चावला
नेत्रकटाक्षदृष्टिम गेवंततोम्य वचकाव मा एः श्रीत्यामुनेः यादृ
गोदृश्यामिमघात तत्पश्रीरोमांचितदेह मनेदृष्टा स्ववश्यानिजबाहुपा
शे तत्स्कंदपार्श्वेनिदयेतदासो ध्रुवोपवामानेमिमाचमाया श्र
वष्मान्मनामानेशशापेनामुदान पाःवृंदाशिराः तरेगशीतलत
रंलतेभुजे दय श्रृंगारक्कदिनी भूत्वाविहितयतोममोपरि कामक्रे
डेमन्नयंतीतेत्वकमाभवाद्भुयो यत्रदेवमसीहिपात्वद्दीभव भा ः
मिति पवंशमात्सादेवीमंज कक्वचित्रमानसा मत्तुवाचसुनिः
दीनाप्रमादायतनापरोः पराधीनास्मिभावतस्त्वप्रीतिचेष्टाप्रजवे ः

को॰
मा॰
२॰

तो विनयावनतान्वापि नशापाद्दोमसीदमे तदोवाचमतिःशंतोनदीश
न्वाजनार्दन स्वपरत्वंपाप्य तोकन्यकृत्यजनेकिल सालिग्रामशिला
रूपत्वंयेजातोजनार्दनः त्वंधुशाःप्रथयंतलोकेशंकिरातानगोमि
ह तदैवहर्षादलुजन्मशोभते यञ्चास्तिगोविंदसमागमोजसा शापा
प्यपेतेवरतोर्थिकामयादतोयगोविंदपदंप्रतिदर्शकं यमउवाच मे
वेशामेजवागदेवीगंडकेसरितोवरा तस्यांविष्णुःशिलारूपोहंदा॰
शाप्रबसवह इत्येवंसर्वमाख्यातंतदुच्छाहरिसंनिधौ इतिविदितम
[illegible]राजपुत्रायमोक्षामम थिगतविमानंदिव्यरूपोयिरुह्य सक
लकलुषमुक्तःकार्तिकस्नानएजालब्धलवनइतोन्यकोवलोविष्णु
माय [illegible]विधेपन्न[illegible]रागिरस्त्रविडेकार्तिकमाहात्म्येपृथुकेसंवादे
नेनाम[illegible]ध्यायः ५ श्रीनारदउवाच पुनःपरा[illegible]पृथुवैश्रमयः

२॰

प्रवक्ष्याम्यहं कार्तिकस्य तु माहात्म्यं मफलामं तुलेद्धुं नावसज्जंति॥
घातितथापि मे यादृश्यो मत्वाः मफलायोग्रियाविस्मायीति बोधिनी
एकैवैकादशी हि स्म जन्मगेहे कृतानरैः तेतापि केनक तेव्यलो॥
कोकेवनेविद्यते रात्रौजागरणेन च यो नाम्याज्जैवतियेनराः संसारमो
हस्तमं तेमहाजाग्रातिजायति श्रुत्यत्याविषियाहस्रोजोगरेस्यान्न
बोधिनी किंपुनर्मे शुभ्रायामाहतो वैजन्म सप्तति संसाराद्दवतम्
नोकाममेघोल्लापिपासिनो श्रीकृस्नपादप्रसमस्याप्रियश्शीतल॥
गृहे भवपापजनानांवैप्राधिकेयप्रबोधिनी कथंनमेभ्यतमूढेर्म
शुभ्रायांकिमन्यते: गोवर्धनागिरेरम्यराधाकुंडंप्रियंहरेः कार्तिकेव
ऊर्ज्लावस्थानत्वकृत्वाहरेःप्रियः नरोभक्तोभवेद्विप्रालक्षणस्यप्रता
घतः यथाराधाप्रियाविष्णोस्तस्याः कुंडंतथाप्रियं सर्वगोपीषु सैव

कालिसोरस्यंतवल्लभा श्रीशौनकउवाच ब्राह्मणसर्वोसमोपीष्ठु ।
कामयानास्तरोयिका कथंवादर्यितावित्तोः पूजनीयाचकाति ।
के महत्कोतत्ह्लंत्सतज्ञोपालबरितंप्रियम् वदविस्तरेणः सूतएमः
तन्माप्तोङ्कृत्वकोवयम् श्रीनारदउवाच एवंमन्वन्तरेव्हासीत्पया
लेपुमनोहरं हरेराराधनंराज्ञाकृतंप्राचेनवर्हिषा तत्रोत्सवः प्र
तिदिनेष्टनानाविस्तोमहाधनाः ध्रुमवत्सावदानेच नृत्यगीतादिशस्त
हे मध्यमाविर्ष्ठितानसाबप्रतिमासमनोहरा यस्याहीरःसंनियतं ।
वैताटकृष्णपल्पदः तत्रासीत्नरनृनिपुणावेश्यादेवाङ्गनोपमा गो
तेभ्मोहितानासानासम्पुत्तमुविचक्षणः आवातरेवदेवदानेचृतेच
[illegible]स्ताकया धरतनस्यापुत्रबोगस्तनस्मरोऽनिपेश्च विप्रोपनःसामा
[illegible]मेऽजना पू[illegible]ववनू[illegible] धनेप्सामसमवे पारतनोकोमितेऽप्स्व

नवेमभोहसंमस्यारण्यारण्योपुरः कल्पविकार्षीकेसानिह
वीयसंपुजनार्थे नमन्तेसविशेषमायश्ययमी श्रुतिमोहरेः तेन
क्रुलस्यसानिध्येइपञ्चगारमोहिता क्रुलशीत्यायवोधितावि
नैवेनहाचिंतयत् स्वयंनारायणःसाक्षादत्यंनाहुतन्नपवान्
मयासदैवनृपेनकथंसंभाव्यतेतिवि अस्यागारोसपञ्चकोट
शः सभैवहूत इपेनैवोहियस्याहमुष्टविष्ठामिरागिणी वृद्धाः
श्वन्यासुनारीषुसर्वेचाधिकशीतिमान नृतेहासोमयासायके
नास्मेधारिष्यावक्रत इत्यमनोरथेबालाऊचेतीवृन्नमुन्ववका ह
वधीत्याद्विसवोनारात्रिमेवात्यवाहयत यतःप्रातश्चतन्नुन्यजाया
रस्यानियोजयत् यस्मिन्मनोरथकामयतचकारायनृत्यतो
ननःस्याकतिभिर्वर्षैरुचत्यन्त्रामलवरं तेनकर्मविपाकेनम

का० मा० २२

तस्ये वाङ्गनास्तद्भुत नचापि गीतनिपुणा नृत्याभिनयकोविदा रे
मरवे विज्ञानोपेता नृत्याभिनयशालिनी कदाचित्स्फाटिके जे
ह सुवर्णस्य भाजना चिन्तयामास समेत्र पयोमायाम्यन्तकेषु चित्त र
ति नैरन्तर्य माचेतन एवं जन्मसमनन्तरम् अस्मार माध्यतन्वङ्गी हसने न
सहवर्तेन नृपति चक्रमेकं चितव्रह्म च ये व्यवास्थिता तामेव
कुलिध्यायं ते तौ च इ कान्ति वराङ्गना श्री हंसगण्या गायनी रोमा
चौ त्र त्रुणा प्रभिस्मिन्नन्तरी पीना श्री हंसप्रियवातया पत
त्रपत्रस्वामी भूमिभारप्रपीडिता नरश्चैवा स्वर्वश्चावतितो पुरं
श्रेष्ठं हंसक्रीडायां समादिष्टा ब्रह्मणा सर्वयोषितः राज्ञवावन
चैक त्रतमहत्तन सीनरत्नस्योत्ये संभवं तत्त्वर
कैश्च गोपवन्मास्ता वन राजकन्यका भूत्वा देवाङ्गा । २२

[illegible]सर्वांगनवधुखदृष्टे [illegible] रं रत्यं न मामलके ए [illegible] ष्वावे दृष्टा कोतितस्वा
[illegible] वेत्र मेनाद्भुद्वे धानमम [illegible] सो म [illegible] निघः धृमोगतन्राधाः
प्यैनवल्ल माहात्म्यं तामह मतीवन्यान्तु कालनात्तुजगन्नोहः
नतुएहक सधेचातिप्रीतिश्रुतोभगवान्नृत्यतीमया इमम
नो[illegible]नमा प्रशमोयापितामहः इत्याशावतलगायमुरानन्या
त्समादेवन्न वृषभानुगौरितिख्यातागोपो मेद्व्रजेमवसत् नस
कन्यावभूरोहाराधानामाभूवन्मेरा यावद्दकोतिवित्वामीहितो
नुलाथिनमया स्वर्वेयिदीजाग्रार भएपवेभवान्मस्य इ श्रीवि
पिवालसमत्वकृत वकास्तासोत्सवनते ने सहहुदावने स्ताभिरु
पोरु राधया सा तुल्यमानाहृत गोपइापिणी कुसुनजन्मातस्वा
सिनेव राधामहाप्रेमजवाजुतेहृयानित्यन्यलोके कथया

का॰
मा॰
३२

कृतार्थं नाम तस्मात्सर्वोपायैर्नी कृत्वा तत्पत्नी राधिका तथा कार्ति
के पूजनीयान्नवासोलंकारभोजनैः राधिका इति मां हित्वा पूजये
त्कार्तिके तु यः तस्य तुष्यति तन्नीत्या श्रीमान्दामोदरो हरिः ॥ ब्र
ह्मवनाधिपत्यं च दत्तं तस्य प्रतुष्यता कृस्मनैवाश्वमेधान्तराण्याहु
स्नावनेषु वने तत्कुंडे कार्तिकाद्यमासान्वा एज्योजनार्दनः ॥ सर्वो॰
पिनाय थाप्रीतस्तया प्रीतस्ततो भवत् मथुरायां सर्वोपायैर्ना
कृत्वा जागरणं प्रभोः नूनं दर्शनमाप्नोति नश्यन्ते बहुलाव सः ॥ रा॰
न्यस्मन्यत्र मेत्यज्ञ प्रीणाति हि नत्कुंठकम् कार्तिके मथुरायां॰
त्वकोसु यो जागरं चैव श्रुत्वे पुण्यं पूर्वं देशाकालेद्रव्यस्य कानु॰
ष्ठानं गमास्यात् श्रुत्वा जमादेशकालेषु लभ्यते नयां धिकाः॰
गोपुरस्थो यि कोऽपि तयापि देशकालेषु भवेन्.. गायण सर्वोतिपुण्या ३२

त्यवीरमासः राजा मासः मास किंत्वेतोयथाशास्त्रोक्तः स्फालिग॰
मुपद्य इत्येवं कार्यं तेन सर्वं यत्कृष्णद्वाहमिह तथा शौनकाद्योमुनिवे॰
श्रूयतामतः किं श्रोतुमिच्छसि इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखण्डे नारद
कार्त्तिकमाहात्म्ये पंचमोऽध्यायः शौनक उवाच कार्त्तिके हि नरः
स्नात्वा देवर्षे सर्वं हि नावहितः किं ध्यानादि वक्तव्यं यथा तिथि विभा॰
गशः श्रीनारद उवाच प्रातः स्नात्वा यथाविधि कृत्वा नित्यं जलाशय
कृत्वा सविधि पि वस्त्रान्नं तैलादामोदरायैव नम नैवेद्यं पायसं विसोः
प्रियं विष्णुतादिकं विभज्य तत्र भुंजानो हि मालियत्ननफल॰
शीलाशय च भोजी च कार्त्तिके सततं नरः निःपापः स्यात्ततो नैवेद्य॰
शेषं भुक्त्वा विसर्जयेत् मध्ये स्नानं स्वेष वापि तुं वर्जयेद्द्वादशाहं नरः क॰
पिलायाः पयः पीत्वा भुक्त्वा पंचगव्यं वर्जयेत् ब्राह्मणाय समर्पयेत्

का॰
मा॰
२४

शैनरकमृच्छति मौनेनभोजनंकुर्य्यैकार्त्तिकेव्रतधारिणा घृतेनदीप
दानंवातिलतैलेनवापुनः दिनंचक्रसकथयावैस्नवानांचसंगमैः
नीयताकार्त्तिकेमासिसकलंव्रतधारणात् आश्विनेशुक्लपक्षस्य
पारंभोहरिवासरे अथवापौर्णमासीतःसंक्रांतौवातुलागमे दीप
दानमाखंडंवद्यात्हरिस्कसंनिधौ देवालयेतुलस्यांवाह्याकाशेवा
नदुत्तमं यमपंचकेमासाद्ययत्कर्तव्यनिबोधतत् यमुनायास्तटे
श्रेष्ठस्नानंकार्यविशेषतः कार्त्तिकेकृसपक्षस्यसंध्याकालेवहिर्गृ
हात त्रयोदश्यांदीपदानात्स्वयमःप्रीयतामिति याम्याचतुर्दशीवा
स्त्रात्वारुणोदयेमुहूर्तके सनकोभुद्दिनेसूर्यक्षसपचतुर्दशी स्नाः
त्वानरकंचयमसर्वपापैःप्रमुच्यते चतुर्दश्यांयमराजंपूजंकार्यो
ऽपवात्वतः स्नानंमाचपूर्वकंकार्यनरैर्नरकभीरुभिः अरुणोदयतोन्य

२४

चीतिस्नायं स्वार्गि योनमः यमराजनाभवेः यमीं पुष्पतोयेन संस्रावः
कालि... कल पदसेत चतुर्दश्यां विषदये ति... लैनलेनकते यं स्नानं
नाचविधानं मैलेलन्दमोंडेलेगंगाश्लोपावनपोबनदंशी प्रातः
स्नानेत्रयः ऊर्यां यमलोकनयदर्शनं अपामार्गस्यपत्रकाश्राम
मेहद्दिस्त्रःप्राति नरकस्यलपणं कार्यं यमराजस्यनामभिः जीवति
तानकुर्वीततर्पणं यमभीष्मयोः कौशल्लिलेसयात्म्यक्ष ऊर्यांत
र्पणमिच्छया अपामार्गं तथा तुंबी तुलीयजनमेदकं भ्रामयेत्स्ना
नमध्येन नरकस्य क्षयानबे सीतालोष्ट समायुक्तं सकंटकदला
न्वितम् हरेन्यापमपामार्ग भ्राम्यमान पुनःपुनः यज्ञोपवीतिना
कार्यं प्राचीनावीतिना तथा देवत्वं च पितृत्वं च यमस्याक्षि द्विरुप
ना अमावस्यां वन दंष्ट्राम प्रदोषे दीपदानं ततः यमम...

मुच्यते कार्त्तिके नरः चतुर्दश्यां दीपदानं शिवदुर्गागृहे भवेद्य यश्चतुर्दश्यां दीप
नाचनं यावत्तेन नामत्रयं भवेत् तेनाद्य मच चतुर्द्दश्यायः ऊर्यानं शिव
प्रीतये नन्तकन्तेशानेनापि प्राप्यते पुण्यमीदृशं ऊमारीवड्कान्यज्ञ
तथाप्रैवतपोध्यानं राजसूयफलं तेन प्राप्यते नात्र संशयः कार्त्ति
के भौमवारेणावि चाहस चतुर्दशी तस्यां स्नानं शामसर्व्वं गङ्गां क्लिव
पुरीन्मः दीपमालां तथा रात्रे सर्व्वं सम्मितं प्रोच्यते तस्यां गङ्गोघल
क्ष्मीं सम्पूज्य धृत्वानु भाक्तितः नारी वा वत्सरं यावद्वैनं मन्त्रनेत्र योदिव
यमावस्यां च देवानां ऋत्याभूयं प्राप्यवे शवात् कार्त्तिके मासि सत्रमास
सुविहमाद्दिसात्रपु लक्ष्मीरैन्य भयान्मुक्ता सहवि समोपुजोद्दरे श्र
मोद्विमायि वल्काया यो मन्त्रजैः स्वावस्तुमिका द्विवान व्रतमान्क्वत्यवि ।
श्रावाराणानुरंगनं मदोपसमये लक्ष्मीपूजां पिन्नाय पद्मा कुमरोग ।